

Remissvar

Dnr 2024-033

Datum 2024-01-30

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Uppdrag att ta fram förslag på regelförenklingar inom omställningsstudiestödet. Avsnitt 5: Regler som kan förenklas på längre sikt.

U2023/03200

BAKGRUND OCH SAMMANFATTNING

Konjunkturinstitutet har granskat promemorian och har dels några allmänna kommentarer, dels kommentarer på en del av förslagen rörande specifika regeländringar.

Snabb och transparent handläggning är viktigt för arbetsmarknadens funktionsätt

Omställningsstudiestödet har möjligheten att bidra till bättre matchning på arbetsmarknaden. För att stödet ska fungera är det centralt att arbetstagare förstår omställningsstudiestödets utformning, dess syfte samt att handläggningen av ärendena är snabb och förutsägbar. Ambitionen att förenkla reglerna rörande omställningsstudiestödet för att snabba på handläggningen och göra den mer automatiserad är därför bra och något som Konjunkturinstitutet tillstryker.

Behovet av informationsinsatser förefaller vara stort

CSN skriver i promemorian att intresset för omställningsstudiestödet har varit stort och att antalet ansökningar har varit många fler än beräknat. Dock har enbart 17 procent beviljats omställningsstudiestöd av de vars ansökningar har behandlats vilket tyder på att många personer utan några chanser att få omställningsstudiestöd ansöker ändå. Det är möjligt att andelen som godkänns ökar i och med de föreslagna regelförändringarna i promemorian, men även med dessa regelförenklingar är det troligt att många ansökningar kommer att avslås.

För att få ner arbetsbördan på CSN och för att snabba på handlägningsprocessen är det önskvärt om antalet ansökningar av personer som uppenbart inte är berättigade till omställningsstudiestöd hålls nere. Konjunkturinstitutet rekommenderar därför CSN bedriva informationsinsatser rörande omställningsstudiestödet så att färre personer som inte har möjlighet att få omställningsstudiestöd ansöker.

Även om reglerna förenklas förefaller CSN behöva fler handläggare

Under 2023 har CSN i sina löpande utgiftsprognoser reviderat ned utbetalt medel rörande omställningsstudiestöd till följd av brist på handläggare och komplicerade regler. I den finansiella konsekvensanalysen i promemorian bedöms omkring 1 miljard kronor kunna användas av anslaget på totalt knappt 5 miljarder kronor under 2025 – givet att

regelförändringarna i promemorian genomförs. En stor andel av anslaget kommer således fortfarande inte kunna betalas ut i omställningsstudiestöd. Detta tyder på en mer allmän brist rörande omställningsstudiestödets bestämmelser med avseende på målgrupp och syfte. Vidare behöver det analyseras huruvida CSN även i framtiden behöver fler handläggare inom området omställningsstöd även om vissa processer i och med förslaget kan automatiseras.

Att fastställa etableringsvillkoret utifrån inkomst är lämpligt

CSN föreslår att etableringsvillkoret ska fastslås genom inkomst i stället för arbetad tid. Detta mappar till andemeningen i SOU 2023:30 rörande förslag för att ändra beräkningen av sjukpenninggrundande inkomst.¹ Denna förändring bedömer CSN vara särskilt viktig för att snabba på handläggningen av ärenden.

Konjunkturinstitutet delar CSN:s bedömning av individer som inte har tillräckliga inkomster i normalfallet inte heller skulle ha uppfyllt det tidigare arbetsvillkoret och att förändringen därför är lämplig i och med att inkomster lättare kan observeras. Vidare föreslår CSN att inkomstgränsen ska sänkas till 12,5 procent av ett inkomstbasbelopp per månad så att de som tidigare uppfyllde etableringsvillkoret rörande arbetad tid även i framtiden uppfyller kravet genom inkomst.

En inkomst motsvarande 12,5 procent av ett inkomstbasbelopp motsvarar ungefär 9300 kronor per månad enligt promemorian. CSN konstaterar att de flesta avtalade löner överstiger detta belopp. Konjunkturinstitutet tolkar CSN som att man vill ha en säkerhetsmarginal så att inte grupper som tidigare var berättigade till omställningsstudiestöd faller ut i och med de nya inkomstreglerna. CSN bör dock analysera ifall gränsen eventuellt skulle kunna placeras en aning högre, vilket skulle kunna motverka fusk som troligtvis är mer förekommande i de lägre inkomstskikten.

Etableringsvillkoret och aktualitetsvillkoret bör innefatta vissa stipendier

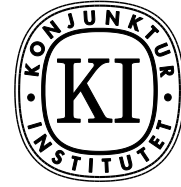
CSN föreslår att graviditetspenning, närståendepenning, rehabiliteringspenning och smittbärrpenning även betraktas som överhoppningsbar tid vid bedömning av aktualitetsvillkoret. Etableringsvillkoret ska fastslås utifrån arbetsinkomst som överstiger 12,5 procent av ett inkomstbasbelopp per månad i enlighet med diskussionen ovan.

Konjunkturinstitutet vill här lyfta fram stipendier som ytterligare kategori att beakta. SOU 2023:30 föreslår att konstnärsstipendier i framtiden ska kunna ligga till grund för SGI. Remissvaren på SOU 2023:30 lyfte även fram idrottsstipendier och postdoktor- och forskarstipendier och att dessa även bör kunna ligga till grund för SGI. Vissa grupper på arbetsmarknaden finansieras sitt arbete under lång tid genom skattefria stipendier och stipendier kan i vissa fall bedömas som överhoppningsbar tid hos till exempel A-kassan då de räknas som vidareutbildning inom eget yrkesområde.

Målgruppen för omställningsstudiestödet är grupper som är etablerade på arbetsmarknaden. CSN argumenterar att aktualitetsvillkoret därför inte ska utvidgas. Konjunkturinstitutet menar att dock ovan nämnda grupper som erhåller stipendier i regel är etablerade på arbetsmarknaden men att deras ersättning inte erhålls genom arbetsinkomst. CSN bör därför

---

¹ SOU 2023:30. "Ett trygghetssystem för alla: Nytt regelverk för sjukpenninggrundande inkomst". Socialdepartementet

överväga att räkna in dessa typer av ersättningar vid bedömning av etableringsvillkoret och aktualitetsvillkoret.

De övre åldersgränserna bör utgå från riktåldern

För omställningsstudiestödet finns det två övre åldersgränser. I promemorian från CSN diskuteras att dessa kan behöva höjas i framtiden när riktåldern för pension införs 2026. Konjunkturinstitutet menar att det vore mer lämpligt att bestämmelser direkt knyts till riktåldern – exempelvis att den högsta åldern för att få omställningsstudiestöd är riktåldern minus ett antal år. På så vis blir bestämmelserna inte daterade varje gång riktåldern i framtiden förändras.

Rörande övriga förslag i promemorian har Konjunkturinstitutet inga synpunkter.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Albin Kainelainen. Föredragande har varit Linuz Aggeborn

Albin Kainelainen
Generaldirektör